

kijk maar even niet lieverd

De tv uitzetten kan een prima optie zijn als het leed te groot wordt. Maar kinderen weghouden bij het (jeugd)journaal is, zeker als ze ouder worden, onmogelijk. En dat is helemaal niet erg. Want er zijn genoeg andere manieren om ze goed met vervelende of enge berichten om te leren gaan.

Ook het jeugdjournaal is nog ongeschikt voor kinderen van zeven: die leven nog te veel in een fantasiewereld

Shocking. Dat is het nieuws vaak. Terroristische aanslagen, gezinsdrama's, oorlogen, gijzelingen en moordpartijen: als volwassene is het vaak al nauwelijks te bevatten, laat staan voor een kind. Het liefst zou je hem of haar dan ook tot zijn twaalfde opsluiten. Een kind moet zo lang mogelijk kind kunnen zijn, toch? 'Maar dan wordt de overgang naar de middelbare school wel heel erg groot,' zegt Dr. Juliëtte Walma van der Molen (40), ontwikkelingspsychologe aan de Universiteit van Amsterdam. 'Het is niet per se schadelijk om te weten dat de wereld niet overal zo beschermend en mooi is als jij gewend bent.' Maar uit haar onderzoek naar de emotionele reacties van kinderen op televisienieuws blijkt dat het onverstandig is om je kinderen dan maar dagelijks naar het nieuws voor volwassenen te laten kijken: 'De discussie in de maatschappij over geweld in de media richt zich bijna altijd op films en computerspelletjes. Dan is men vooral bang dat kinderen dit na gaan doen of gewoon gaan vinden. Nieuws is een beetje een vergeten onderwerp. Naar de reacties van angst, schrikken en zorg wordt namelijk veel minder onderzoek gedaan. Waarom? Omdat je er als maatschappij veel minder last van hebt als kinderen niet kunnen slapen en een negatief wereldbeeld krijgen, dan als ze gewelddadig gedrag gaan imiteren.'

Dat kinderen wel degelijk met nachtmerries kampen, bleek wel tijdens de berichtgeving over de oorlog in Irak. Walma van der Molen: 'Van de kinderen tussen de tien en twaalf jaar keek destijds 95% dagelijks naar het nieuws. Vooral allochtone kinderen identificeerden zich enorm met de slachtoffers en konden er niet van slapen. Ze moesten kijken van zichzelf, er was immers ook een kans dat er een doorbraak kwam. Of de televisie stond thuis de hele dag aan en ze durfden niet tegen hun ouders te zeggen dat ze liever wilden dat hij uitging.'

Volgens de ontwikkelingspsychologe realiseren veel ouders zich niet wat voor impact het nieuws op hun kinderen heeft: 'Ze denken: nieuws is educatief. En zetten vervolgens om acht uur, vlak voor bedtijd, het *NOS Journaal* aan. Terwijl het volwassenennieuws voor kinderen onder de twaalf ongeschikt is.'

Negenjarigen zijn sponzen

Maar wat kun je dan als leidraad nemen? Want voor de algemene ontwikkeling van je kind is het toch wel goed om ze te confronteren met meer dan hun veilige thuishaven alleen. 'Vanaf negen of tien jaar kun je ze het beste naar het Jeugdjournaal laten kijken,' zegt Walma van der Molen. 'Qua nieuws-

interesse zitten ze dan namelijk op hun piek: ze krijgen wereldoriëntatie op school, vakken als aardrijkskunde en geschiedenis. Het Jeugdjournaal speelt handig in op hun interesses en ze brengen niet alleen negatief nieuws. Ook positieve berichten en specifiek kindernieuws komen aan bod.'

Chef van het *NOS Jeugdjournaal* Ronald Bartlema (48) bevestigt dit: 'De doelgroep van het Jeugdjournaal zijn kinderen tussen de negen en twaalf jaar. Dat is meer dan vijftientig jaar geleden zo bedacht, omdat kinderen in de basisschoolleeftijd alle informatie opzuigen als een spons en vanaf dat moment geïnteresseerd zijn in de wereld om zich heen.' Bartlema heeft er wel eens aan gedacht om ook een nieuwsprogramma voor kleinere kinderen te maken. 'Maar dat zou betekenen dat je ze zo moet beperken in het nieuws dat het niet meer zinvol is,' zegt hij. Voor jongere kinderen is het Jeugdjournaal dan ook niet geschikt. Walma van der Molen: 'Jonge kinderen van zes of zeven maken nog geen volledig onderscheid tussen nieuws en fictie en leven nog een beetje in een fantasiewereld. Vooral als ze enge beelden zien kunnen ze enorm schrikken en dat geldt dan met name voor het volwassenennieuws. Maar ook het Jeugdjournaal is niet geschikt voor kinderen onder de negen. Mocht je kind van zeven of acht toch meekijken met een ouder broertje of zusje, blijf er dan zelf ook bij zitten. Zo weet je welke informatie ze binnen krijgen en kun je er achteraf over praten.'

Strategieën ter geruststelling

Dat klinkt logisch, maar hoe vertel je je zoon of dochter dat een moeder haar kinderen heeft vermoord? Of dat een jongetje uit groep vijf is doodgestoken op school? Uit onderzoek van Walma van der Molen blijkt dat de emotionele

NIEUWS KIJKWIJZER

0-8 jaar: televisiejournaals zijn nog ongeschikt

8-9 jaar: Jeugdjournaal, als er een volwassene meekijkt

10-12 jaar: Jeugdjournaal

12 jaar en ouder: volwassenennieuws

reacties van kinderen groter zijn naarmate ze zich meer met de slachtoffers kunnen identificeren. Hoe begeleid je als ouder je kind bij dit soort afschuwelijke drama's? 'Er zijn een heleboel manieren,' zegt Walma van der Molen. 'Je kunt tegen je kind zeggen: "Dit is zó afwijkend, dit komt zó weinig voor: daarom is het nieuws." Of: "Die meneer of mevrouw was heel erg in de war, je hoeft niet bang te zijn dat het jou overkomt.'" Tegenvoorbeelden geven helpt ook, bijvoorbeeld bij dat jongetje dat op school doodgestoken werd: "Iedere dag gaan er kinderen naar school en er gebeurt nooit iets, dit is de allereerste keer dat het in Nederland voorkomt, school is nog altijd een heel veilige plek."

Bartlema zegt deze geruststellingstrategieën ook in het Jeugdjournaal toe te passen: 'Wij zullen ter relativering altijd vermelden hoe groot de kans is dat het hier gebeurt. Dat er bijvoorbeeld oorlog in Irak is, zeggen deskundigen dan of wij zelf, betekent niet dat er ook oorlog in Nederland komt. Die kans is heel klein.' Dat het met gezinsdrama's wat lastiger ligt, erkent Bartlema. 'Maar als er gezinsdrama's zijn die alle voorpagina's en headlines van nieuwsprogramma's halen, zal het Jeugdjournaal daar ook verslag van doen. Wij kiezen er dan voor om het ingetogen te doen, in een afstandelijke taal. Dus niet heel specifiek en beschrijvend ("Hij heette Joost, was zeven jaar en hield van voetbal. Er is op een dramatische wijze een einde aan zijn leven gekomen."), maar afstandelijk. Wij zullen ook niet snel foto's van slachtoffers laten zien of gedetailleerd vertellen hoé ze om het leven zijn gekomen. Een kind weet namelijk wel wat vermoorden is.' Wat volgens de Jeugdjournaal-chef ook goed werkt ter geruststelling is een bezoek brengen aan een basisschool. 'Als het heel groot nieuws is, geeft het rust en vertrouwen om te laten zien hoe andere kinderen dealen met het nieuws en hun angst. Wij laten ze dan aan het woord in een kringgesprek.' ►

(Nog steeds) bang? Tijd voor zelfhulp

Kinderen die angstig worden door nieuwsberichten, kunnen veel hebben aan de adviezen op www.jeugdjournaal.nl. Een paar voorbeelden:

- Bedenk je dat nieuwsprogramma's vaak alleen journalisten en cameramensen naar een bepaalde plek sturen. Je ziet er dus veel van op tv. Je kan daardoor denken dat het overal zo is, terwijl er ook heel veel plekken in de wereld zijn waar niks gebeurt.
- Praat over vervelende dingen in het nieuws, thuis of met je vrienden. Of laat een bericht achter in het gastenboek. Als je de andere berichten leest, dan zie je dat er meer mensen zijn die geschrokken zijn. Je bent vaak niet de enige.
- Heb je nare dingen gezien, kijk dan ook naar een vrolijke tekenfilm. Als je een naar bericht in de krant hebt gelezen, lees dan een vrolijk verhaal voordat je naar bed gaat.

POWER RANGERS VS. HET JOURNAAL

Volgens ontwikkelingspsychologe Juliëtte Walma van der Molen worden kinderen niet agressiever door het kijken naar nieuws: 'Er is een percentage kinderen met een verhoogde kans op agressief gedrag als ze veel naar geweld op televisie kijken. Maar meestal gaat het dan om politseries, zoals *Miami Vice* of de *Power Rangers*, waarbij nooit de gevolgen van het geweld te zien zijn. Waar politiemannen zomaar geweld mogen gebruiken en daarna een biertje gaan drinken. In het nieuws daarentegen zie je niet per se het daadwerkelijke geweld; je ziet vooral het leed van de slachtoffers. En daar wordt door iedereen (anders moet je wel heel ongevoelig zijn) met medeleven op gereageerd. En zodra er sprake is van empathie, is er nooit sprake van agressie.' Toch kan geweld in nieuwsberichten volgens Walma van der Molen wel degelijk schadelijk zijn voor kinderen. Daarbij spelen

de volgende factoren een rol:

- Veel nieuws wordt uiterst realistisch in beeld gebracht, met sensationele beelden van echt geweld of de ernstige gevolgen daarvan.
- Soms is er sprake van verheerlijking van wapens, zoals recent in de Irakese oorlog met alle live beelden van gevechtshandelingen.
- Er wordt steeds vaker gekozen voor een *human interest*-invalshoek, waardoor kijkers zich net als bij film kunnen inleven in het leed van de slachtoffers.
- Journaals geven, net als fictie, een vertekend beeld van de hoeveelheid misdaad en geweld in de samenleving. Dit leidt bij kinderen (en volwassenen) tot een soms onjuiste inschatting van de kans om zelf slachtoffer te worden.

Ouders moeten oppassen dat ze eigen angsten – voor bijvoorbeeld een terreuraanslag – niet projecteren op hun kinderen

Aanslag op Balkenende

In principe is dus elk nieuws geschikt voor het Jeugdjournaal, simpelweg omdat het volgens de makers van het programma lastig is om nieuws achter te houden. Kinderen vangen het toch wel op via radio, internet, school of krant en het Jeugdjournaal is van mening dat het beter is om eerlijke informatie te geven, dan er vaag over te doen en het verder aan de fantasie van de kinderen over te laten. Bartlema: 'Als Bush wordt neergeschoten, er een aanslag is op Balkenende of Theo van Gogh wordt vermoord, dan is er geen enkele discussie, dan wordt dat het nieuwsbeeld van de dag en gaan we ons daar op focussen. Het vaste format waarin ook vrolijk en luchtig nieuws wordt gebracht, komt dan te vervallen. Maar het gaat er altijd om: hoe ga je het doen? Hoe bouw je het op?' Klachten krijgt Bartlema zelden en als het al gebeurt, is dat van ouders van jongere kinderen: 'Schandalig vinden ze het soms dat we bepaalde onderwerpen behandelen, maar mijn antwoord is dan heel simpel: een kind van vijf of zes is niet toe aan het programma. Klaar.' 'Je kunt je kind natuurlijk ook een tijdje niet laten kijken,' voegt Walma van der Molen er nuchter aan toe. 'Ik heb dat bijvoorbeeld zelf gedaan bij het gijzelingsdrama in Beslan. Ik kon er niet mee omgaan en heb gezorgd dat we altijd aan het eten waren tijdens het Jeugdjournaal.' Ook een kinderkrant zoals *Kidsweek* is volgens haar een goed alternatief. Een stuk minder indringend immers dan de beelden die je op televisie ziet.

Geen fluwelen handschoenen

Aanpassen aan de leeftijd dus die nieuwsconsumptie, en goed in de gaten houden wat ze 'binnenkrijgen'. Maar Walma van der Molen heeft nog een advies. 'Waar je vooral voor moet oppassen, is dat je je eigen angsten niet projecteert op je kinderen. Dat gebeurde bijvoorbeeld tijdens de WTC-aanslagen: ouders waren zo geschokkeerd. De televisie stond bij veel mensen lange tijd aan met live

beelden. Kinderen leren ook angsten en zorgen via hun ouders. Als je moeder bang is voor een muis, dan ben jij dat ook. Kijk gewoon goed naar je kind, laat hem weten dat hij altijd met jou kan praten en houd hem in de gaten.' Daar is Bartlema het mee eens: 'Wij zijn vaak geneigd te denken dat kinderen helemaal niets aankunnen, dat we ze met fluwelen handschoenen aan moeten pakken, maar dat valt over het algemeen wel mee. Het is natuurlijk wel zo dat kinderen zelf moeilijk kunnen inschatten wat voor impact het nieuws op ze zal hebben en als ouder kun je dat wél. Als er in de privésfeer dingen zijn gebeurd – er een opa of oma is overleden bijvoorbeeld – let dan extra op de informatie die je op ze afstuurt. Ze kunnen dan net wat bevattelijker zijn.'

De ontwikkelingspsychologe vergelijkt het nieuws met lezen: 'Zie het nieuws kijken als boeken die je voor je kinderen uitzoekt. Je kiest die heel bewust uit en stemt ze qua emotionele informatie en leesniveau af op de leeftijd van je kind. Zo moet je ook met televisie, en dus met het nieuws, omgaan. Niemand laat een kind van zeven *Oorlogswinter* van Jan Terlouw lezen, toch?' ■

facts & figures

- Vijftien procent van de zeven- tot twaalfjarigen wordt zeer angstig van het nieuws.
- Meisjes rapporteren vaak meer angst en zorgen dan jongens. Waarschijnlijk komt dat omdat jongetjes, ook in onze samenleving, worden gesocialiseerd om hun angsten veel minder te laten zien.
- Kinderen uit groep vier en vijf ervaren naar aanleiding van het nieuws de meeste angstige reacties.
- Voor welke onderwerpen zijn ze bang? Vóór de aanslagen op het WTC noemden kinderen vooral misdaad, grote branden en ongelukken. Ná 11 september 2001 is dat oorlog en terrorisme.

VERSCHIL TUSSEN JEUGDJOURNAAL EN VOLWASSENENNIEUWS:

- Bij het Jeugdjournaal wordt gebruik gemaakt van geruststellingstrategieën zodat een kind niet onnodig bang wordt.
- Het Jeugdjournaal wordt zorgvuldig opgebouwd: er is een uitleg-verhaal, doelgroepnieuws en het eindigt altijd met een vrolijk onderwerp. Zo zien kinderen ook wat er goed is in de wereld.
- Grote mensen-taal wordt vermeden, zodat het voor iedereen goed te volgen is.
- Schokkende onderwerpen worden zorgvuldig en weloverwogen gebracht.
- Het Jeugdjournaal is zeer terughoudend in het gebruik van heftig beeld. Afgerukte ledematen, executies en mishandelingen zul je hier dus niet zien.